

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตัว
ของ นายอุดมศักดิ์ นิตินทร ตลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๔๓/๒๕๕๕

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยบัญญัติว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด บทบัญญัติมาตรา ๓๔ วรรคสอง นี้ มีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มีความผิดจนกว่าศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่บุคคลทั้งหลายย่อมไม่ถูกลงโทษหากไม่ได้กระทำความผิดกฎหมาย และโจทก์มีภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญา และต้องพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบความผิด

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของนายจ้าง ลูกจ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนายจ้าง ลูกจ้าง และการกำหนดมาตรการของรัฐเพื่อคุ้มครอง ส่งเสริมสภาพการทำงานที่เกี่ยวกับการกำหนดวัน เวลาทำงาน วันหยุด ค่าจ้าง ความปลอดภัย สุวีถีการในการทำงาน รวมถึงกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้าง กับลูกจ้าง เพื่อให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์และความมั่นคงแก่นายจ้าง ลูกจ้าง สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมีความมุ่งหมายให้มีการใช้แรงงานเป็นไปอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาและมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้มีเหตุการณ์ต่าง ๆ อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ลูกจ้าง เป็นการคุ้มครองและอำนวยความสะดวกแก่ลูกจ้าง มิให้เกิดความระส่ำระสายในเศรษฐกิจของประเทศและความสงบสุขของบ้านเมือง

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๕ ได้บัญญัติคำว่า “นายจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้และหมายความรวมถึง (๑) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง (๒) ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย ดังนั้น นายจ้างจึงแยกเป็นนายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ส่วนความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลนั้นย่อมมีความรับผิดทางอาญาเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่ความผิดซึ่งโดยสภาพจะพึงกระทำได้เฉพาะแต่บุคคลธรรมดาเท่านั้น ในกรณีนี้ผู้รับผิดทางอาญาคือผู้บริหาร ซึ่งหมายถึงกรรมการผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคลนั้นได้กระทำไปตามกรอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล และนิติบุคคลนั้นได้ประโยชน์จากการกระทำนั้น นอกจากนี้ผู้แทนนิติบุคคลยังต้องรับผิดเป็นการส่วนตัวอีกด้วย การแสดงเจตนาของนิติบุคคลย่อมแสดงออกทางผู้แทนนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐ วรรคสอง ดังนั้น ความผิดที่นิติบุคคลกระทำ จึงมีที่มาจากผู้แทนนิติบุคคลอันเป็นบุคคลธรรมดา เมื่อผู้แทนนิติบุคคลแสดงเจตนาอันใดซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้แทนในทางการของการดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล เจตนาอันนั้นก็ผูกพันและต้องถือว่าเป็นเจตนาของนิติบุคคลนั่นเอง นิติบุคคลจึงรับผิดทางอาญาได้ ในกรณี (๑) มีกฎหมายบัญญัติโดยตรงให้นิติบุคคลต้องรับผิดทางอาญา (๒) กฎหมายบัญญัติให้นิติบุคคลต้องรับผิดในการกระทำของผู้อื่นซึ่งนิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบ (๓) กรณีไม่มีกฎหมายบัญญัติโดยตรงให้นิติบุคคลต้องรับผิด หรือต้องรับผิดในการกระทำของผู้อื่น นิติบุคคลนั้นต้องรับผิดต่อเมื่อความผิดอาญานั้นได้กระทำไปในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น ๆ และนิติบุคคลได้ประโยชน์จากการกระทำนั้นแล้ว

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ เป็นบทบัญญัติให้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย ดังนั้น การกระทำของนายจ้างที่เป็นนิติบุคคลตามมาตรานี้มี ๔ กรณี คือ (๑) การสั่งการ (๒) การกระทำของบุคคลใด (๓) การไม่สั่งการ (๔) การไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น บุคคลดังกล่าวนี้จึงมีความผิดและต้องรับโทษสำหรับความผิดที่เกิดจากการกระทำนั้น ๆ บทบัญญัติมาตรา ๑๕๘ จึงเป็น

การบัญญัติถึงการกระทำความผิดและนิติบุคคลต้องรับผิด และกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลเหล่านั้น ต้องรับผิดด้วยจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะบุคคลดังกล่าวเป็นผู้สั่งการหรือกระทำการ หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการที่ต้องกระทำอันทำให้นิติบุคคลกระทำความผิดจึงต้องรับผิดในการกระทำนั้น เนื่องจากเป็นผู้แทนและตัวแทนของนิติบุคคลและการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลเหล่านั้นโดยตรง และโจทก์ต้องมีภาระการพิสูจน์ว่านิติบุคคลนั้นกระทำความผิดและบุคคลที่เป็นจำเลยนั้นได้มีส่วนในการสั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันจำเป็นต่อกระทำ

บทบัญญัติดังกล่าวจึงมิใช่เป็นกรณีที่โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นว่า มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลหรือไม่ ประกอบกับเมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ แล้ว เห็นว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรานี้เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกรณีว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ บัญญัติให้กรรมการผู้จัดการหรือบุคคลใดที่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันทำให้นิติบุคคลกระทำความผิดและบุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดด้วย แต่เจ้าพนักงานตามกระบวนการยุติธรรมทุกชั้นตอนยังมีหน้าที่หรือภาระการพิสูจน์ว่านิติบุคคลกระทำความผิดโดยผู้แทนและบุคคลเหล่านั้นซึ่งเป็นผู้แทนนิติบุคคลกระทำความผิดด้วย จึงมีหลักการที่สอดคล้องกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ